

NATURA 2000 - STANDARDOWY FORMULARZ DANYCH

dla obszarów specjalnej ochrony (OSO),
proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (pOZW),
obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (OZW) oraz
specjalnych obszarów ochrony (SOO)

OBSZAR PLH020063
NAZWA
OBSZARU Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie

ZAWARTOŚĆ

- [1. IDENTYFIKACJA OBSZARU](#)
- [2. POŁOŻENIE OBSZARU](#)
- [3. INFORMACJE PRZYRODNICZE](#)
- [4. OPIS OBSZARU](#)
- [5. STATUS OCHRONY OBSZARU](#)
- [6. POWIĄZANIA OBSZARU](#)
- [7. MAPA OBSZARU](#)

1. IDENTYFIKACJA OBSZARU

1.1. Typ B	1.2. Kod obszaru PLH020063	Powrót
---------------	-------------------------------	------------------------

1.3. Nazwa obszaru

Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie

1.4. Data opracowania 2006-07	1.5. Data aktualizacji 2024-03
----------------------------------	-----------------------------------

1.6. Instytucja lub osoba przygotowująca wniosek:

Nazwisko/Organizacja:	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Adres:	Polska Al. Jerozolimskie 136 Warszawa 02-305
Adres e-mail:	kancelaria@gdos.gov.pl

Data zaproponowania obszaru jako OZW:	2007-03
Data zatwierdzenia obszaru jako OZW(*):	2009-02
Data objęcia obszaru ochroną SOO:	2022-08
Krajowe odniesienie prawne dla formy ochrony SOO:	rozp. MKiŚ z dn. 13 czerwca 2022 r. w spr. soo Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie (PLH020063)

2. POŁOŻENIE OBSZARU

2.1. Położenie centralnego punktu [wartości dziesiętne stopni]:

[Powrót](#)

Długość geograficzna

15.478

Szerokość geograficzna

51.4702

2.2. Powierzchnia [ha]:

9647.62

2.3. Obszar morski [%]

0.0

2.5. Kod i nazwa regionu administracyjnego

Kod poziomu NUTS 2

Nazwa regionu

PL51	Dolnośląskie
PL43	Lubuskie

2.6. Region biogeograficzny

Kontynentalny (100.0
%)

3. INFORMACJE PRZYRODNICZE

3.1. Typy siedlisk przyrodniczych występujących na terenie obszaru i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk:

[Powrót](#)

Typy siedlisk wymienione w załączniku I						Ocena obszaru			
Kod	PF	NP	Pokrycie [ha]	Jaskinie [liczba]	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
2330			92.92		G	A	B	B	B
4030			3535.11		G	A	A	A	A
6120			202.83		M	A	B	B	B
7120			1.01		M	D			
7140			154.26		M	A	C	B	C
7150			20.28		M	A	C	A	B
9170			10.14		M	D			
91T0			60.85		M	A	C	B	C

- PF: dla typów siedlisk, do których mogą odnosić się zarówno formy priorytetowe, jak i niepriorytetowe (6210, 7130, 9430) należy wpisać „x” w kolumnie PF celem wskazania formy priorytetowej.
- NP: jeśli dany typ siedliska nie istnieje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Pokrycie: można wpisywać z dokładnością do wartości dziesiętnych.
- Jaskinie: w przypadku siedlisk typu 8310 i 8330 (jaskinie) należy podać liczbę jaskiń, jeśli nie są

dostępne szacunkowe dane na temat powierzchni.

- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe).

3.2. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EEG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków

Gatunki					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ	Wielkość		Jednostka	Kategoria	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Min	Maks		C R V P		Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
M	1308	Barbastella barbastellus			w				P	G	C	B	C	C
M	1352	Canis lupus			p				R	G	C	C	B	C
M	1337	Castor fiber			p	5	10	i	P	M	C	B	C	C
I	1042	Leucorrhinia pectoralis			p				P	M	C	B	C	C
I	1083	Lucanus cervus			p	51	100	i	R	G	C	B	C	C
M	1324	Myotis myotis			w				P	G	C	B	C	C
I	1037	Ophiogomphus cecilia			p				R	M	D			

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S: jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Typ: p = osiadłe, r = wydające potomstwo, c = przelotne, w = zimujące (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć terminu „osiadłe”).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. [portal referencyjny](#)).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie, jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

4. OPIS OBSZARU

4.1. Ogólna charakterystyka obszaru

[Powrót](#)

Klasa siedliska przyrodniczego	Pokrycie [%]
N08	6.56
N16	5.14
N09	51.51
N07	0.41
N19	22.29

N10	0.02
N17	13.97
N04	0.04
N12	0.07
Ogółem pokrycia siedliska przyrodniczego	100

Dodatkowa charakterystyka obszaru:

Obszar Natura 2000 Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie PLH020063 leży w regionie biogeograficznym kontynentalnym w Środkowej Europie. Położony jest w północno-zachodniej części województwa dolnośląskiego, na obszarze powiatu bolesławieckiego, na terenie gminy Osiecznica i w niewielkim fragmencie w gminie wiejskiej Bolesławiec. Obszar składa się z dwóch enklaw - wschodniej oraz zachodniej położonej na przeciwległym brzegu doliny Kwisy. Obszar znajduje się w zasięgu równiny akumulacji fluwioglacjalnej i eolicznych piasków pokrywowych, na których dominują gleby bielcowe, porośnięte przez drzewostany sosnowe z wrzosem zwyczajnym i borówką w runie oraz żarnowcem i jałowcem w podszycie. Kompleks wschodni obejmuje płaskie stożki napływowe Bobru i Kwisy, na których występują wydmy. Kompleks zachodni leży na wysoczyźnie morenowej, której wysokość dochodzi do 187 m n.p.m.

Obszar Wrzosowisk Świętoszowsko-Ławszowskich leży w całości w granicach obszaru specjalnej ochrony ptaków Bory Dolnośląskie PLB020005. Pomiędzy kompleksem wschodnim i zachodnim obszaru znajdują się dwa obszary Natura 2000: Dolina Dolnej Kwisy PLH020050 i Dąbrowy Kliczkowskie PLH020090. W bliskim sąsiedztwie ostoi, po drugiej stronie Bobru znajduje się obszar Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015.

Obszar obejmuje użytkowany od 1898 r. poligon wojskowy w Świętoszowie, położony na wschód od rzeki Kwisy oraz obecnie nieużywany poligon w Ławszowej, który funkcjonował jedynie w okresie powojennym. W obrębie poligonu, na terenach zarządzanych przez PGL LP Nadleśnictwo Świętoszów dopuszczone jest prowadzenie gospodarki pasiecznej i pozyskiwanie miodu wrzosowego, stanowiącego produkt regionalny. Duże znaczenie i wpływ na przedmioty ochrony w obszarze ma gospodarka leśna oraz użytkowanie poligonu w Świętoszowie.

4.2. Jakość i znaczenie

Obszar jest istotny dla zachowania leśnych oraz nieleśnych siedlisk przyrodniczych, szczególnie siedlisk o charakterze kserotermicznym i związanych z nimi cennymi gatunkami zwierząt stanowiącymi przedmioty ochrony obszaru ochrony siedlisk oraz obszaru specjalnej ochrony ptaków Bory Dolnośląskie.

Siedlisko: 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (Corynephorus, Agrostis)

Siedlisko ograniczone jest do miejsc, gdzie prowadzono niegdyś największą aktywność związaną z działaniem poligonu - mechaniczne rozjeżdżanie, eksplozje lub w dalszym ciągu realizuje się tego typu działania. Płaty o większej powierzchni są tu niemal całkowicie pozbawione roślinności.

W miejscach ustabilizowanych w niektórych fragmentach w większych ilościach spotyka się głównie szczytliche siwą i wrzos, miejscami pojawia się również trzęślica modra oraz mszaki. W pozostałych miejscach powierzchnie wydym kurczą się w wyniku sukcesywnie rozszerzającemu swój zasięg siedlisku przyrodniczemu: 4030 suche wrzosowiska (Calluno-Genistion, Pohlio-Callunetum, Calluno-Arctostaphylyon).

Na rozpoznanych powierzchniach wydym w obszarze nie obserwowano typowych procesów eolicznych.

Część płatów zidentyfikowano poza aktualnymi granicami obszaru Natura 2000, w związku z czym zaproponowano poszerzenie zasięgu ostoi. Reprezentatywność oceniono na A (ocena doskonała), powierzchnię względną oceniono na C (ocena znacząca), natomiast stan zachowania siedliska w obszarze oraz ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na B (ocena dobra).

Siedlisko: 4030 Suche wrzosowiska (Calluno-Genistion, Pohlio-Callunetum, Calluno-Arctostaphylyon)

Siedlisko na całym obszarze reprezentowane jest przez wariant 4030-2 - wrzosowisko knotnikowe Pohlio-Callunetum. Charakteryzuje się dość prostym składem gatunkowym roślin naczyniowych. Dominuje na nim wrzos zwyczajny *Calluna vulgaris*, który bardzo szybko tworzy zwartą i bujną pokrywę terenu. Poza nim na siedlisku licznie występuje mietlica pospolita *Agrostis capillaris*, kostrzewa owcza *Festuca rubra*,

jastrzębiec kosmaczek *Hieracium pilosella*. W niektórych miejscach (bardziej wilgotnych) rośnie trzęślica modra *Molinia caerulea* - niekiedy licznie. Obok niej spotyka się tu również tawułę kutnerową *Spiraea tomentosa*. Siedlisko charakteryzuje się antropogenicznym pochodzeniem. Wykształciło się na poligonie, gdzie dochodziło do mechanicznego niszczenia roślinności - rozjeżdżania przez pojazdy, wycinania roślinności drzewiastej, niekiedy również pożarów. Wytwarza się na kwaśnych, ubogich i piaszczystych glebach. Wrzosowisko jest pośrednim stadium sukcesyjnym pomiędzy wydumą a borem sosnowym, dlatego część powierzchni pierwotnie oznaczonych

w materiałach archiwalnych dla obszaru jako wydma (2330) w wyniku ustania czynników zaburzających (głównie rozjeżdżania) przekształciła się w inicjalne postaci wrzosowisk. Duża część płatów wrzosowisk jest obecnie mocno zarośnięta budującymi się na drodze naturalnej sukcesji drzewostanami sosnowymi lub sosnowo-brzozowymi. Aktualnie czynniki decydujące o funkcjonowaniu siedliska we właściwym stanie działają w miejscach ciągłej aktywności działań wojskowych na czynnym poligonie. Miejscowe rozjeżdżanie, zdzieranie pokrywy roślinnej do nagiej powierzchni gleby, sporadyczne pożary, itp. zaburzenia stanowią czynniki stymulujące odnawianie się wrzosowiska i najskuteczniej gwarantują jego funkcjonowanie w krajobrazie obszaru Natura 2000. Reprezentatywność, powierzchnię względną, stan zachowania siedliska oraz ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na A (ocena doskonała).

Siedlisko: 6120 Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*)

Śródlądowe murawy napiaskowe budują ciepłolubne zbiorowiska trawiaste, o których występowaniu decydują czynniki klimatyczne, glebowe i antropogeniczne. W trakcie badań terenowych, które realizowano na potrzeby projektu planu zadań ochronnych w obszarze Natura 2000 Wrzosowiska

Świętoszowsko-Ławszowskie niestety nie udało się ustalić dokładnego położenia śródlądowych muraw i ocenić ich realnego udziału w powierzchni całej ostoi. Potencjalnymi miejscami w obszarze, gdzie można byłoby się spodziewać tego typu siedliska są powierzchnie odkrytych piasków wydumowych. Obserwowane w trakcie badań dynamiczne procesy sukcesji wrzosowisk na większości odkrytych powierzchni piaszczystych pozwalają jednak sądzić, że siedlisko to realnie będzie miało znacząco mniejszą powierzchnię niż pierwotnie zakładaną (wg SDF – 203 ha) i charakter efemeryczny. W tej sytuacji proponuje się wykonanie dodatkowych badań inwentaryzacyjnych we wskazanych potencjalnych miejscach występowania siedliska, które ostatecznie rozsądzą o występowaniu siedliska w Obszarze i ewentualnie pozwolą na dokładną ocenę jego stanu zachowania. Reprezentatywność oceniono na A (ocena doskonała), powierzchnię względną oceniono na C (ocena znacząca), natomiast stan zachowania siedliska w obszarze oraz ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na B (ocena dobra).

Siedlisko: 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*) Torfowiska przejściowe na terenie ostoi wykształciły się w wielu bezodpływowych obniżeniach terenu, gdzie woda długotrwale stagnuje oraz w miejscach o ograniczonym przepływie wód, stymulowanym m.in. przez sieć lokalnych rowów. W trakcie badań terenowych prowadzonych na potrzeby sporządzanego projektu planu zadań ochronnych w 2012 roku dostęp do powierzchni siedliska

w większości miejsc był ograniczony wysokim poziomem wody. Wysoki poziom wody utrzymywał się również w 2013 roku. Uniemożliwiało to właściwą ocenę stanu zachowania siedliska i precyzyjne określenie położenia jego wszystkich płatów w obszarze. Dodatkową trudność stanowił ograniczony dostęp do terenów wojskowych i przez to zbyt krótki czas na dokładną weryfikację terenową. Dlatego lokalizację płatów siedliska wyznaczono na podstawie dwóch źródeł informacji – ortofotomapy wykonanej w okresie niższego stanu wody, na której w podczerwieni określono lokalizację płatów wyraźnych peł mszarnych oraz informacji zebranych w terenie w czasie badań terenowych na cele planu zadań ochronnych oraz bieżącej taksacji terenu do planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Świętoszów. Ilość zebranych informacji nie pozwala obecnie na rzetelną ocenę stanu zachowania siedliska, dlatego proponuje się wykonanie dodatkowych badań uzupełniających stan wiedzy

o siedlisku. Reprezentatywność oceniono na A (ocena doskonała), powierzchnię względną oceniono na C (ocena znacząca), natomiast stan zachowania siedliska w obszarze oraz ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na C (ocena znacząca).

Siedlisko: 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*

Na terenie ostoi siedlisko ma charakter półnaturalny i powstaje głównie w miejscach występowania zaburzeń w obrębie innego siedliska przyrodniczego – torfowisk przejściowych (7140) lub w innych miejscach

podmokłych narażonych na mechaniczne uszkodzenia w czasie działań wojskowych. Poza zasięgiem torfowisk przejściowych tzw. przygielkowiska mogą występować w Obszarze także w wilgotnych obniżeniach międzywydmowych, które stopniowo są kolonizowane przez torfowce, ale nie kwalifikują się jeszcze do typu siedliska torfowiska przejściowego. Wysoki stan wody w 2012 roku, kiedy były prowadzone prace terenowe, nie pozwolił na określenie dokładnej lokalizacji siedliska przyrodniczego 7150. W projekcie planu zadań ochronnych określono jedynie potencjalny obszar jego występowania i wskazano na konieczność wykonania dalszych prac inwentaryzacyjnych. Reprezentatywność oceniono na A (ocena doskonała), powierzchnię względną oceniono na C (ocena znacząca), natomiast stan zachowania siedliska w obszarze oceniono na A (ocena doskonała). Ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na B (ocena dobra).

Siedlisko: 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (Cladonio-Pinetum i chrobotkowa postać Peucedano-Pinetum) Śródlądowy bór chrobotkowy występuje na skrajnie ubogich i suchych siedliskach leśnych, na których z reguły zajmuje niewielkie powierzchnie pozostając w otoczeniu boru świeżego. W trakcie badań terenowych w obszarze Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie nie potwierdzono występowania tego typu siedliska. Prawdopodobnie największe jego powierzchnie w chwili tworzenia granic obszaru znalazły się poza ostoją. Dobre rozpoznanie terenu w trakcie prac nad projektem planu zadań ochronnych utrudniał ograniczony dostęp do wielu fragmentów ostoi. Ukształtowanie terenu oraz jego charakter nie pozwala jednak wykluczyć istnienia siedliska w Obszarze. W związku z tym w projekcie planu przewidziano potrzebę dodatkowych badań inwentaryzacyjnych tego typu siedliska przyrodniczego rozstrzygających o jego występowaniu. Reprezentatywność oceniono na A (ocena doskonała), powierzchnię względną oceniono na C (ocena znacząca), natomiast stan zachowania siedliska w obszarze oceniono na B (ocena dobra). Ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na C (ocena znacząca).

Siedlisko: 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum)
Siedlisko otrzymało ocenę D - nie istotne jako przedmiot ochrony w obszarze.

Gatunek: 1308 Mopek *Barbastella barbastellus*, 1324 Nocek duży *Myotis myotis*
Szacunkowa wielkość populacji wskazanych gatunków mieści się w przedziale $2\% \geq p > 0\%$ populacji krajowej (ocena C). Obszar obszaru Natura 2000 Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie stanowi dla gatunku głównie tereny żerowiskowe. W zasięgu granic ostoi znajduje się jednak znaczna liczba dawnych bunkrów, które mogą stanowić dla gatunku miejsca schronień lub w kilku przypadkach również hibernacji. Pozostałe parametry stan zachowania oceniono na B (ocena dobra), izolacja i ocena ogólna oceniono na C (ocena znacząca).

Gatunek: 1337 Bóbr *Castor fiber*
Szacunkowa wielkość populacji gatunku mieści się w przedziale $2\% \geq p > 0\%$ populacji krajowej (ocena C). W Obszarze miejsca występowania gatunku skupiają się we wschodniej enklawie, gdzie zasięg aktywności gatunku systematycznie rośnie. Pozostałe parametry stan zachowania oceniono na B (ocena dobra), izolacja i ocena ogólna oceniono na C (ocena znacząca).

Gatunek: 1352 Wilk *Canis lupus*
Niewielka, w stosunku do wymagań przestrzennych gatunku, powierzchnia obszaru Natura 2000 Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie PLH020063 nie pozwala na występowanie na jego obszarze znaczącej liczby wilków. Z tego powodu w ocenie znaczenia obszaru, w dziale „Populacja”, podano kategorię C, co odzwierciedla udział procentowy, wynikający ze stosunku populacji w obszarze Natura 2000 Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie do populacji krajowej, na poziomie $2\% \geq p \geq 0\%$. Stan zachowania siedlisk oceniono na zdegradowany (kategoria C), co wynika z częściowo zdegradowanego, możliwego do odtworzenia przy średnich wysiłkach stanu siedlisk, związanego z degradacją lasu na terenie Poligonu Świętoszowskiego oraz dawnych terenów poligonowych tzw. małej i dużej patelni, a także z dominacją monokultur sosny zwyczajnej o uproszczonej strukturze wiekowej i wysokościowej drzewostanów. Stopień izolacji populacji oceniono na kategorię (B) – populacja nieizolowana, ale występująca na peryferiach zasięgu gatunku. Ogólnie oceniono znaczenie obszaru na znaczący (C). Tropienia oraz analizy genetyczne oparte na próbach z odchodów wilków na tym obszarze wykazały, że część północna obszaru Natura 2000 Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie PLH020063 jest istotnym fragmentem terytorium grupy rodzinnej wilków (tzw. watahy) użytkującej głównie północną część Nadleśnictwa Świętoszów. Południowa część ostoi

obszaru Natura 2000 Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie PLH020063 wykorzystywana jest przez dwie watahy – głównie przez grupę bytującą w południowej części Nadleśnictwa Świętoszów i wschodnim fragmencie Nadleśnictwa Ruszów. Natomiast mniej intensywnie obszar ten jest użytkowany przez drugą grupę bytującą głównie w Nadleśnictwie Węgliniec, która w celach zdobywania pokarmu penetruje najbardziej południowy fragment Nadleśnictwa Świętoszów. Watahy bytujące w obszarze obszaru Natura 2000 Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie PLH020063 są czterema spośród 7 grup rodzinnych wilków żyjących na terenie Borów Dolnośląskich.

Gatunek: 1037 Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*

Określanie stanu populacji trzepli zielonej opiera się na liczeniu wylinek wzdłuż cieków wodnych stanowiących miejsce rozwoju larw. Z uwagi na brak tego rodzaju siedlisk w pobliżu obu stwierdzonych obserwacji imagines objętych granicami obszaru nie dokonano oceny stanu populacji i siedliska. Oba stanowiska to stwierdzenia osobników, których miejsce rozwoju stanowią prawdopodobnie tereny położone w pobliżu doliny Kwisy i Ośnicy. Na podstawie publikowanych i niepublikowanych obserwacji tego gatunku z terenu Dolnego Śląska wiadomo, że gadziogłówkę tę stosunkowo często widuje się w znacznej odległości od miejsc rozwoju. W zasięgu granic obszaru brak siedlisk właściwych dla rozwoju trzepli zielonej, stąd obniżono rangę reprezentatywności obszaru dla tego gatunku na D.

Gatunek: 1042 Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*

Celem badań terenowych ukierunkowanych na ten gatunek w obszarze było stwierdzenie występowania i określenie jego miejsc lęgowych w okresach wskazanych w krajowym monitoringu gatunku (Bernard 2012). Szczegółowymi badaniami objęto przede wszystkim północną część obszaru w trójkącie między miejscowościami Świętoszów, Rudawica i Lubiechów. W trakcie niniejszych badań nie udało się stwierdzić gatunku w granicach ostoi, jednak z uwagi na wyjątkowo niekorzystne warunki pogodowe w okresie pojawu gatunku (co mogło silnie wpłynąć na negatywny wynik) nie da się jednoznacznie wykluczyć występowania gatunku w zbiornikach w granicach obszaru. Dlatego konieczne jest ponowienie obserwacji w okresie obowiązywania planu w celu określenia dokładnej lokalizacji siedlisk gatunku. Parametry stan zachowania oceniono na B (ocena dobra), pozostałe parametry populacja, izolacja i ocena ogólna oceniono na C (ocena znacząca).

Gatunek: 1083 Jelonek rogacz *Lucanus cervus*

W granicach obszaru Natura 2000 Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie w okresie badań terenowych na potrzeby niniejszego planu potwierdzono występowanie 1 stanowiska tego gatunku. W pobliżu granicy obszaru zlokalizowano drugie, które zaproponowano do włączenia w zasięg ostoi. Szacunkowa wielkość populacji na terenie ostoi wynosi 51-100 osobników (ocena zakończona w trakcie trwania pojawu gatunku, co może powodować niedoszacowanie podanego przedziału liczebności, ponadto należy zwrócić uwagę na niekorzystne warunki pogodowe pod koniec maja i na początku czerwca, co dodatkowo zmniejsza szansę stwierdzenia gatunku), co mieści się w przedziale $2\% \geq p > 0\%$ populacji krajowej (ocena C). Ogólny stan zachowania gatunku w obszarze określono na poziomie zadowalającym (U1), jednak populacja wymaga w przyszłości monitorowania. Biorąc pod uwagę możliwości dyspersyjne gatunku (u samców do prawie 2 km) tutejsze stanowiska mają łączność

z innymi (niepublikowane obserwacje) z Doliny Kwisy. Tutejsza populacja jest zatem jedną z ważnych składowych metapopulacji tego gatunku zamieszkującej obszar Borów Dolnośląskich. W związku z tym, jelonek rogacz jest ważnym przedmiotem ochrony i niewątpliwie należy do najcenniejszych walorów entomologicznych badanego obszaru. Pozostałe parametry stan zachowania oceniono na B (ocena dobra), izolacja i ocena ogólna oceniono na C (ocena znacząca).

4.3. Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar

Najważniejsze oddziaływania i działalność mające duży wpływ na obszar

Oddziaływania negatywne			
Poziomi	Zagrożenia i presje	Zanieczyszczenie (opcjonalnie)	Wewnętrzne / zewnętrzne

	[kod]	[kod]	[i o b]
H	K02.01		i
H	G05.07		b
H	D01.01		i
M	J03.01		i
M	D01.02		o
M	B02.06		i
M	G01		b
M	K03.03		b
L	M02.01		i
Oddziaływania pozytywne			
Poziom	Działania, zarządzanie [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
L	X	X	i

Poziom: H = wysoki, M = średni, L = niski.

Zanieczyszczenie: N = stosowanie azotu, P = stosowanie fosforu/fosforanów, A = stosowanie kwasów/zakwaszanie, T = toksyczne chemikalia nieorganiczne,

O = toksyczne chemikalia organiczne, X = zanieczyszczenia mieszane.

i = wewnętrzne, o = zewnętrzne, b = jednocześnie.

4.4. Własność (opcjonalnie)

Typ	[%]
Publiczna	Krajowa/federalna
	Kraj
	związkowy/województwo
	Lokalna/gminna
	Inna publiczna
Własność łączna lub współwłasność	
Prywatna	
Nieznana	
Suma	

4.5. Dokumentacja (opcjonalnie)

1. Bernard R. 2010. Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*. W: Makomaska-Juchiewicz M. (red.). Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część I, s. 32–58. GIOŚ, Warszawa. 2. Bernard R. 2012. Żalotka większa *Leucorhinia pectoralis*. W: Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.). Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, s. 68–94. 3. Bunalski M. 2012. Jelonek rogacz *Lucanus cervus*. W: Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.). Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, s. 328–348. 4. Jędrzejewski W., Borowik T., Nowak S. 2010. Wilk *Canis lupus*. [w:] Makomaska-Juchiewicz M. (red.). Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część I. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa: 297–318. 5. Jędrzejewski W., Niedziałkowska M., Hayward M. W., Goszczyński J., Jędrzejewska B., Borowik T., Bartoń K. A., Nowak S., Harmuszkiewicz J., Juszczak A., Kałamarz T., Kłoch A., Koniuch J., Kotiuk K., Mysłajek R. W., Nęczyńska M., Olczyk A., Teleon M., Wojtulewicz M. (w druku). Prey choice and diet in wolves related to differentiation of ungulate communities and corresponding wolf subpopulations in Poland. *Journal of Mammalogy*. 6. Koczur A. 2012a. 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea nigrae*). [w:] Mróz W. (red.) 2012. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa: 109–122. 7. Koczur A. 2012b. 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*. [w:] Mróz W. (red.) 2012. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny.

Część III. GIOŚ, Warszawa: 123-136.8. Kujawa-Pawlaczyk J. 2010. 6120 Ciepłolubne śródładowe murawy napiaskowe. [w:] Mróz W. (red.) 2010. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa: 106-118. 9. Kulpiński K., Tyc A. 2012. 2330 Wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi. [w:] Mróz W. (red.) 2012. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa: 120-113. 10. Linnell J., Salvatori V., Boitani L. 2008. Guidelines for population level management plans for large carnivores in Europe. A Large Carnivore Initiative for Europe. Report prepared for the European Commission. 11. Mysłajek R. W., Pierużek-Nowak S., Nowak C., Harms V. 2011. Przeprowadzenie monitoringu populacji wilka *Canis lupus* w Borach Dolnośląskich. Raport: Wyniki monitoringu populacji wilka *Canis lupus* w Borach Dolnośląskich. Etap I. Wildlife Consulting, Twardorzeczka. Zadanie zlecone przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział we Wrocławiu. 12. Mysłajek R. W., Pierużek-Nowak S., Nowak C., Harms V. 2012. Przeprowadzenie monitoringu populacji wilka *Canis lupus* w Borach Dolnośląskich. Raport: Wyniki monitoringu populacji wilka *Canis lupus* w Borach Dolnośląskich. Etap II. Wildlife Consulting, Twardorzeczka. Zadanie zlecone przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział we Wrocławiu. 13. Nowak S., Mysłajek R. W., Kłosińska A., Gabrys G. 2011. Diet and prey selection of wolves *Canis lupus* recolonising Western and Central Poland. *Mammalian Biology* 76: 709-715. 14. Nowak S., Mysłajek R. W. 2011. Wilki na zachód od Wisły. Stowarzyszenie dla Natury "Wilk", Twardorzeczka. 15. Pawlaczyk P. 2012a. 4030 Suche wrzosowiska (Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylyon). [w:] Mróz W. (red.) 2012. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa: 230-246. 16. Pierużek-Nowak S., Mysłajek R. W. 2013. Ekspertyza przyrodnicza w zakresie wilka *Canis lupus* na potrzeby projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie PLH020063. Wildlife Consulting, Twardorzeczka. 17. Węgrzyn M., Masłowska M. 2010. 91T0 Śródładowy bór chrobotkowy. [w:] Mróz W. (red.) 2010. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa: ss. 295-311. 18. Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Brzegu na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Plan zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie PLH020063, 2012-2013.

5. STATUS OCHRONY OBSZARU (OPCJONALNIE)

5.1. Istniejące formy ochrony na poziomie krajowym i regionalnym:

[Powrót](#)

Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]
PL04	0.0				

5.2. Powiązanie opisanego obszaru z innymi formami ochrony:

na poziomie krajowym lub regionalnym:

Kod rodzaju	Nazwa terenu	Rodzaj	Pokrycie [%]
PL04	Dolina Bobru	*	0.0
PL04	Bory Dolnośląskie	*	0.0

6. ZARZĄDZANIE OBSZAREM

6.1. Organ lub organy odpowiedzialne za zarządzanie obszarem:

[Powrót](#)

Organizacja:	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu
Adres:	Polska plac Powstańców Warszawy 1 50-153 Wrocław

Adres e-mail: sekretariat@rdos.wroclaw.pl

6.2. Plan(-y) zarządzania:

Aktualny plan zarządzania istnieje:

☒ Tak	Nazwa: Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wrzosowiska Świętoszowsko- ławszowskie PLH020063 Link: http://wroclaw.rdos.gov.pl/
	Nazwa: Plan zadań ochronnych dla Obszaru Specjalnej Ochrony ptaków Bory Dolnośląskie PLB020005 Link: http://wroclaw.rdos.gov.pl/
	Nazwa: Plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Świętoszów na okres od 1 stycznia 2014 r. do 31 grudnia 2023 r. Link: http://www.swietoszow.wroclaw.lasy.gov.pl/
☐ Nie, ale jest w przygotowaniu	
☐ Nie	

6.3. Środki ochrony (opcjonalne)

W obrębie obszaru Natura 2000 w miejscach lokalizacji siedlisk przyrodniczych stanowiących przedmioty ochrony oraz siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony zaplanowane są działania z zakresu ochrony czynnej związane z modyfikacją metod gospodarowania w zakresie gospodarki leśnej i przeciwdziałaniem sukcesji wtórnej. Poza ochroną czynną plan zadań ochronnych wskazuje na potrzebę podjęcia działań monitoringowych i uzupełniających wiedzę na temat niektórych siedlisk przyrodniczych i gatunków.

7. MAPA OBSZARU

[Powrót](#)

Nr ID INSPIRE: PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH020063

Mapa załączona jako plik PDF w formacie elektronicznym (opcjonalnie)

☒ Tak ☐ Nie

Odniesienie lub odniesienia do oryginalnej mapy wykorzystanej przy digitalizacji granic elektronicznych (opcjonalnie)

--